

Pamięci Bohaterek i Bohaterów Getta Warszawskiego

19 kwietnia 1943 roku w getcie warszawskim wybuchło powstanie. Był to największy zbrojny zryw Żydów podczas II wojny światowej.

W utworzonym w 1940 roku getcie warszawskim Niemcy zamknęli ponad 400 tys. Żydów.

11.1939 - pierwsze koncepcje utworzenia getta przez Niemców. Jesienią zaczęły pojawiać się przypadki tyfusu – wtedy rozeszła się pogłoska, że źródłem tej choroby jest część miasta najliczniej zamieszкана przez Żydów.

15/16.11.1940 – nastąpiło zamknięcie granic getta. Od tego momentu getto stało się dzielnicą zamkniętą.

22.07.1942 – Niemcy rozpoczęli deportację więźniów getta do obozu zagłady w Treblince. W ciągu dwóch miesięcy wywieźli niemal 300 tys. warszawskich Żydów.

28.07.1942 – w resztkach getta warszawskiego działacze lewicowych syjonistycznych ruchów młodzieżowych powołali Żydowską Organizację Bojową (ŻOB). Jej założycielami byli m.in. Icchak Cukierman, Cywia Lubetkin, Marek Edelman, Josef Kapłan i Mordechaj Tanenbaum. Komendantem ŻOB został Mordechaj Anielewicz.

1942/1943 – powstaje druga organizacja konspiracyjna w środowisku prawicowych syjonistów Żydowski Związek Wojskowy (ŻZW), kierowany przez Leona Rodala i Pawła Frenkla.

18.01.1943 – Niemcy wznowili wywózkę z getta.

19.04.1943 – do ostatecznej likwidacji getta w Warszawie przystąpiły, wspierane przez lotnictwo i czołgi, oddziały Waffen SS (ok. 2 tys. osób). Do walki z nimi stanęło ok. 600 członków ŻOB, podzielonych na 22 grupy bojowe pod zwierzchnim dowództwem Anielewicza oraz ok. 260 bojowców ŻZW.

8.05.1943 – Niemcy wykryli bunkier dowództwa ŻOB.

16.05.1943 – wysadzenie Wielkiej Synagogi z polecenia niemieckiego gen. SS J. Stroopa było symbolicznym zakończeniem działań zbrojnych. Według danych Stroopa do tego dnia ujęto lub zamordowano ponad 56 tys. Żydów.

Po powstaniu Niemcy zrównali teren getta z ziemią. W raporcie do Heinricha Himmlera Jürgen Stroop napisał: „Żydowska dzielnica mieszkaniowa w Warszawie już nie istnieje!”.

Bibliografia:

1. Brzoza Cz. : *Polska w czasach niepodległości i II wojny światowej (1918-1945)*. Kraków : "Fogra", 2003. ISBN 83-85719-61-X (t. 9), s. 334-341

2. Kruszyńska A., *79 lat temu w getcie warszawskim wybuchło powstanie*, Dzieje.pl 20.04.2022, <https://dzieje.pl/wiadomosci/79-lat-temu-w-getcie-warszawskim-wybuchlo-powstanie>.
3. Majewska J., *19 kwietnia-16 maja 1943. Powstanie w getcie warszawskim*, Żydowski Instytut Historyczny, <https://www.jhi.pl/artykuly/19-kwietnia-16-maja-1943-powstanie-w-getcie-warszawskim,2879>.
4. *Powstanie w getcie warszawskim. Informacje historyczne : 19.04 - 16.05.1943*, <https://www.polin.pl/pl/powstanie-w-getcie-warszawskim>.